

Министерство на земеделието и
храните

Съфинансирано от
Европейския съюз

Интегрирана статистика на земеделските стопанства през 2023 година (IFS2023)

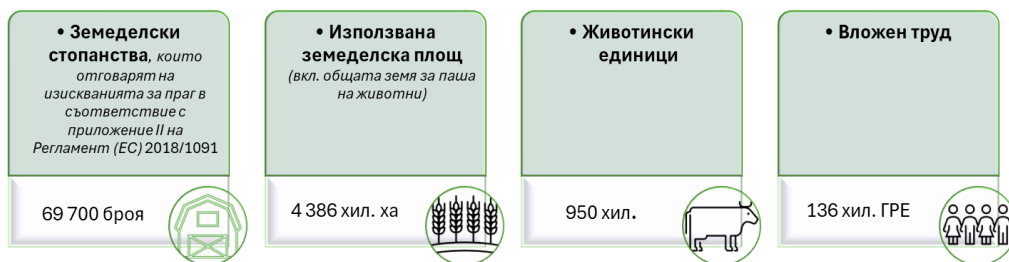
№ 450 – март 2025

Предварителни резултати

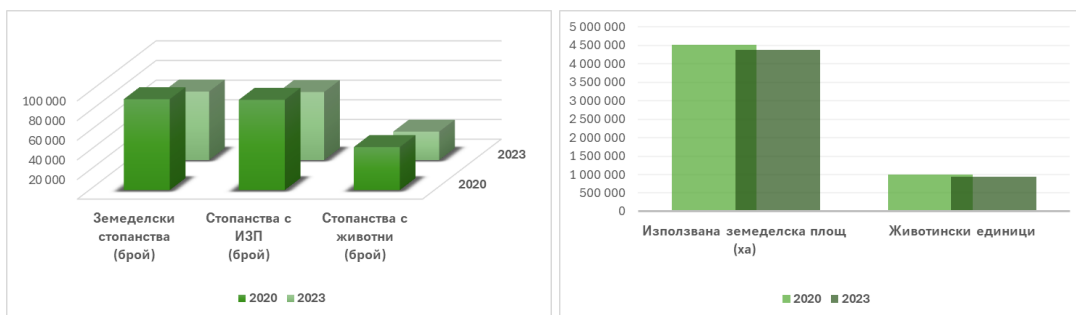
През 2023 г. в България се проведе изследване „Интегрирана статистика на земеделските стопанства през 2023 г.“. Това е извадково статистическо изследване, което се провежда между две преброявания в изпълнение на Регламент (ЕС) 2018/1091 на Европейския парламент и на Съвета. Изследването е организирано и проведено от Министерството на земеделието и храните, областните и общинските му структури.

В обхвата на изследването са земеделски стопанства, които отговарят на изискванията за праг в съответствие с приложение II на Регламент (ЕС) 2018/1091. Дефинициите на наблюдаваните променливи са определени с Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/2286 на Комисията.

Основни показатели от интегрирана статистика за земеделските стопанства в България през 2023 година

Структура на земеделските стопанства през 2020 и 2023 г., които отговарят на изискванията за праг в съответствие с приложение II на Регламент (ЕС) 2018/1091

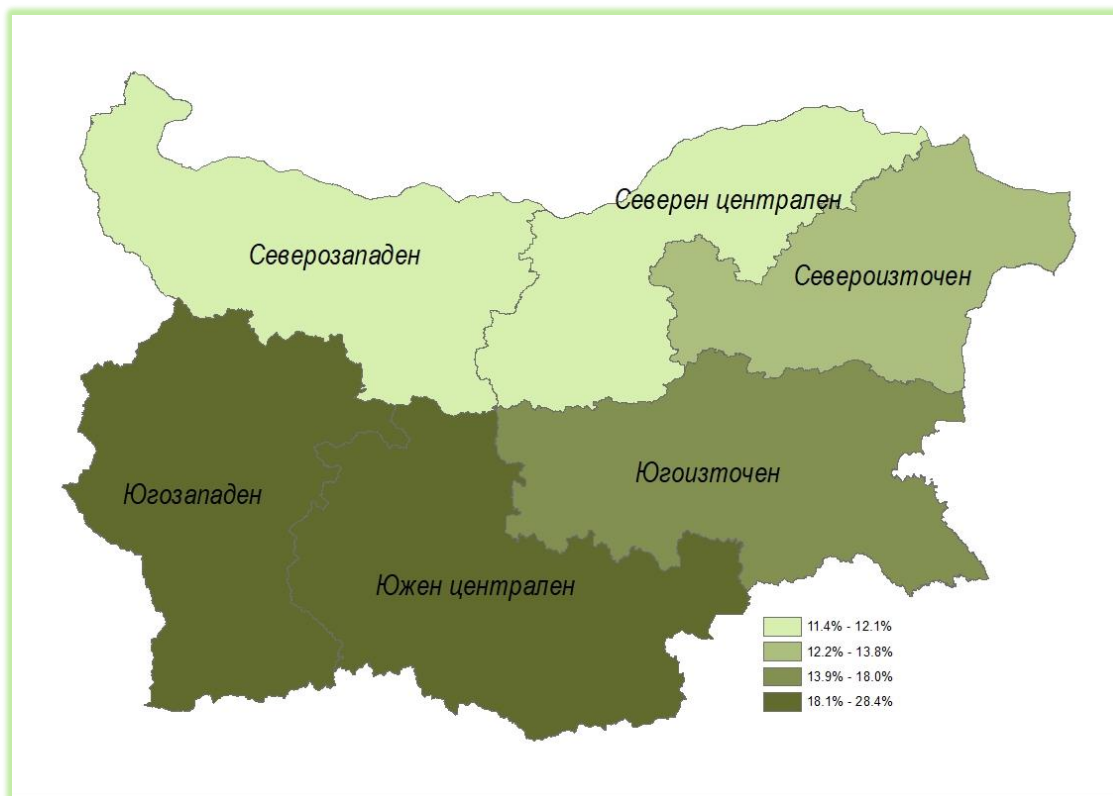

Резултати и анализи

Земеделски стопанства

По предварителни данни от IFS през 2023 г. броят на земеделските стопанства, отговарящи на критериите за праг, посочени в приложение II на Регламент (ЕС) 2018/1091, е 69 700 броя, с 25% по-малко спрямо броя им, отчетен по време на преброяването през 2020 г. През 2023 г. се запазва тенденцията наблюдавана през 2020 г. и Южния централен район е с най-голям брой на земеделските стопанства – 28% от общия брой на стопанствата над прага в страната. Най-малък е броят на стопанствата с местоположение в Северозападния район – 11%. 85% от стопанствата са на физически лица.

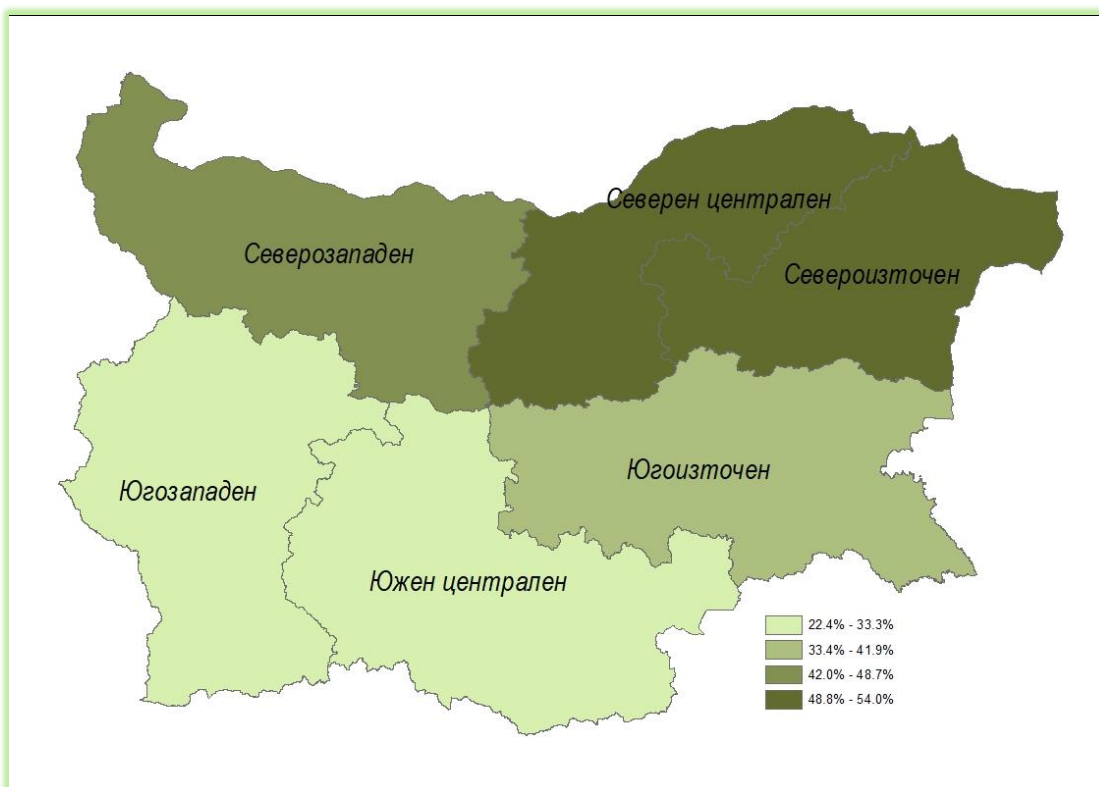
Разпределение на земеделските стопанства по местоположението им

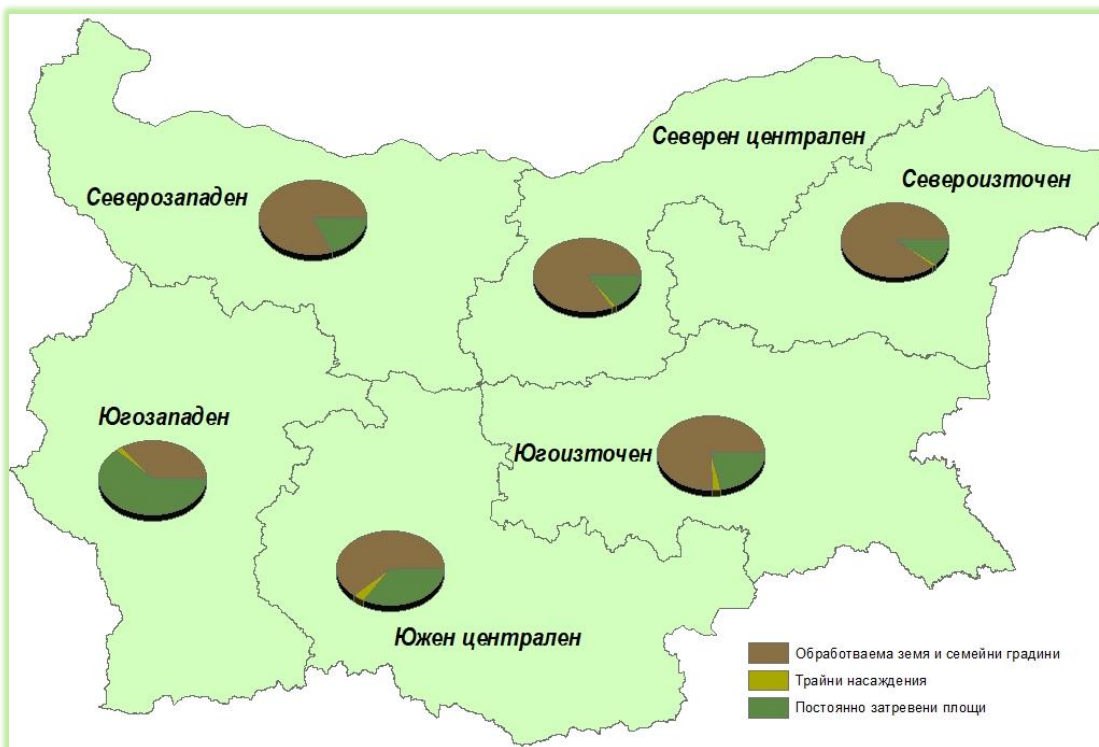
Използвана земеделска площ (ИЗП)

През стопанската 2022/2023 г. използвана земеделска площ (вкл. общата земя за паша на животни) е 4 386 хил. ха и намалява с 3% спрямо 2020 г. Физическите лица стопанисват 35% от ИЗП, а търговските дружества 43%. Средната ИЗП се увеличава с 29% спрямо 2020 г. Стопанствата средно използват по 78 ха обработваема земя, 31 ха постоянно затревени площи и 4 ха трайни насаждения. Зърнените култури средно се отглеждат на 72 ха, а лозята – на 3 ха. 19% от земеделските стопанства стопанисват ИЗП, която е над 50 ха – 86% от ИЗП. 57% от земеделските стопанства разполагат с ИЗП между 2 и 50 ха. През 2023 г. стопанствата използват 11% собствена ИЗП. Относителният дял на обработваемата земя на открито е 75% от ИЗП на открито, постоянно затревените площи са 23%, трайните насаждения – 2%. Зърнено-житните култури са 60% от обработваемата земя на открито, а техническите – 31%. От зърнено-житните култури най-голям остава относителният дял на пшеницата, а от техническите – на слънчогледа. ИЗП на стопанствата под високо достъпно покритие е около 1 600 ха.

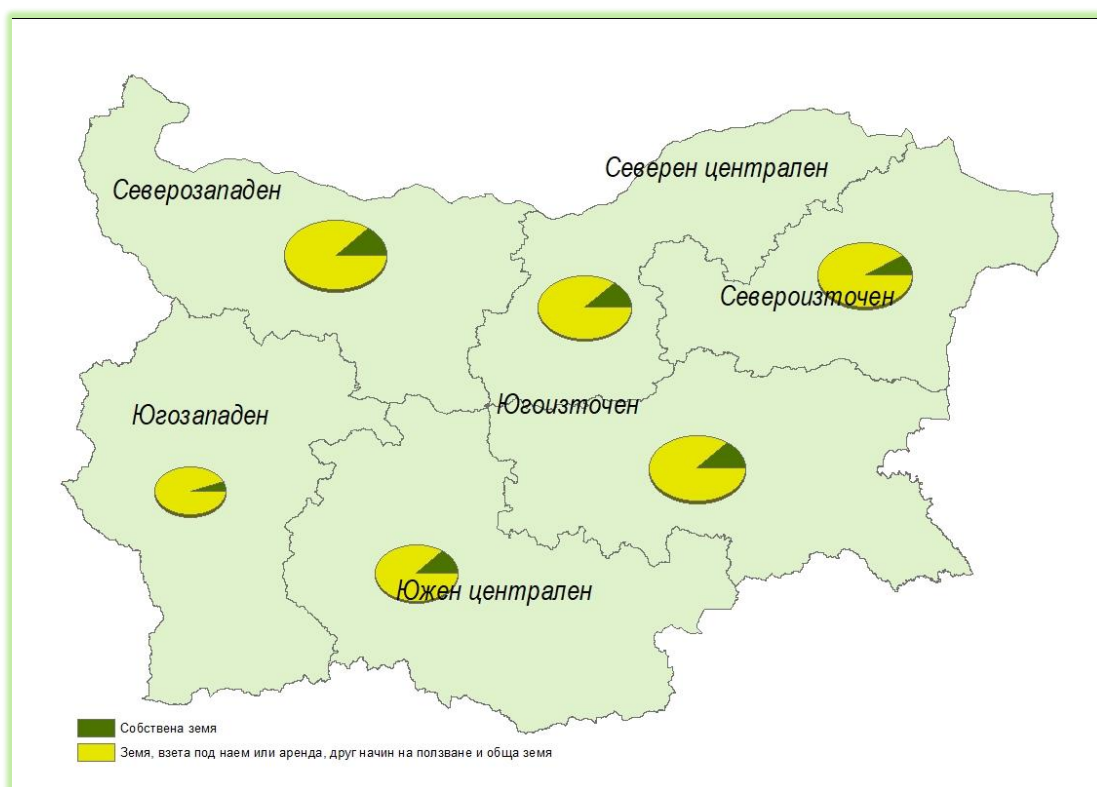
Разпределение на относителния дял на ИЗП от общата площ на района

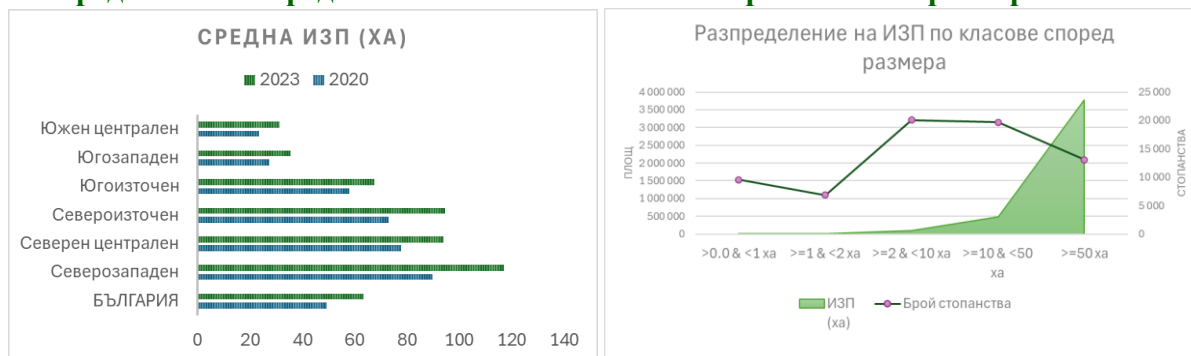
Разпределение по статистически райони на ИЗП на открито

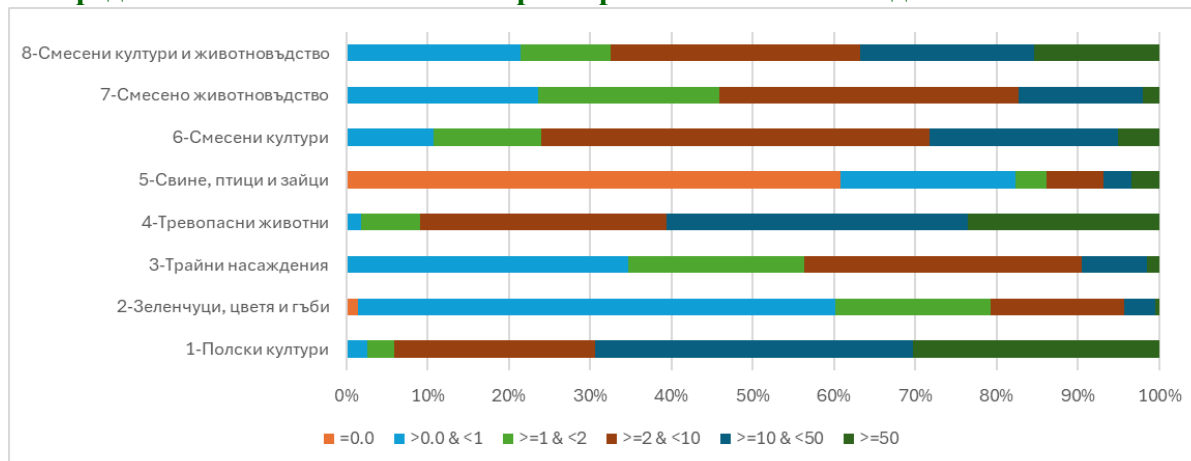
Разпределение по статистически райони на ИЗП според формата на стопанисване

Разпределение на средната ИЗП по статистически райони и по размер

Разпределение на стопанствата по размер на ИЗП и тип земеделие

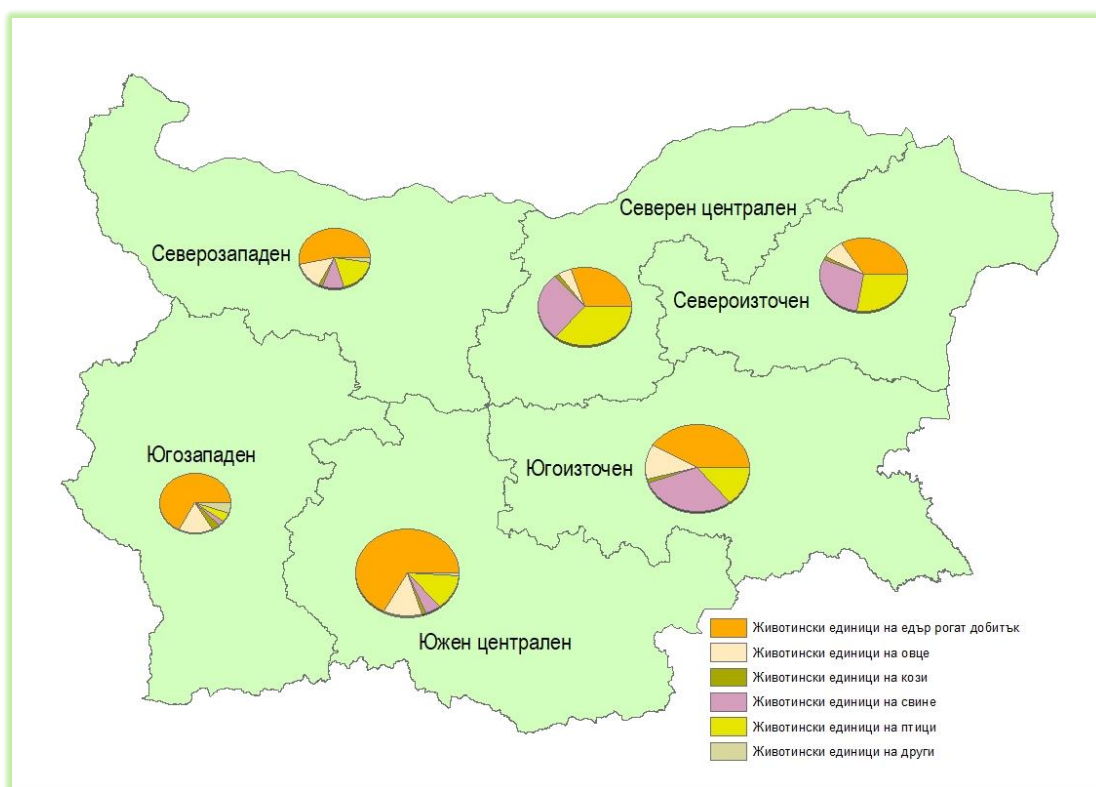

ЖИВОТНОВЪДСТВО

През 2023 г. стопанства, които отговарят на изискванията за праг в съответствие с приложение II на Регламент (ЕС) 2018/1091 и отглеждат селскостопански животни и птици са около 29 000 броя. Около 14 700 земеделски стопанства отглеждат 553 хил. броя говеда, около 3 500 стопанства – 161 хил. броя кози, 11 хил. стопанства – 1 056 500 броя овце и малко над 2 200 стопанства отглеждат 686 хил. броя свине. От стопанствата с животински единици 42% отглеждат до 5 животински единици, а в 2% от стопанствата се отглеждат 49% от животинските единици. 97% от свинете се отглеждат в стопанства с 1 000 и повече свине. 91% от птиците се отглеждат в стопанства с 20 000 и повече птици. 72% от говедата се отглеждат в стопанства с по 50 и повече говеда. В стопанствата с местоположение Южен централен район се отглеждат 31% от говедата. В Югоизточен район е местоположението на стопанствата отглеждащи 38% от свинете и 23% от овцете. В Северен централен район се отглеждат 39% от птиците, а в Югозападен район – 23% от козите. 10% от животновъдните стопанства използват ИЗП с размер от 100 и повече хектара. В стопанствата над праг в сравнение с 2020 г. броят на говедата е намалял с 8%, а на свинете се е увеличил със 7%. При останалите видове животни се отчита намаление в броя на стопанствата и в броя на животните.

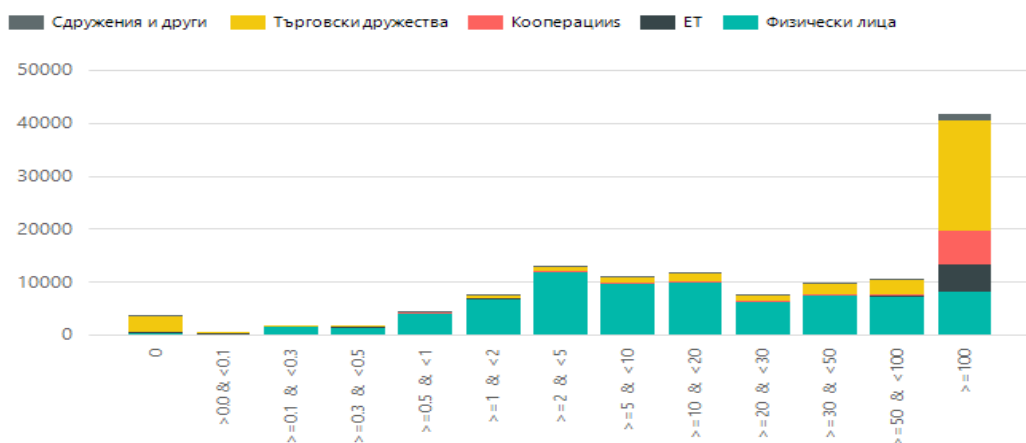
Разпределение на животинските единици

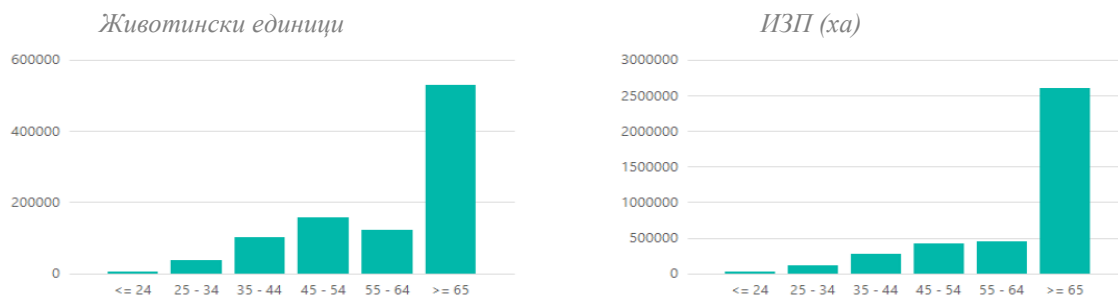
Работна сила в земеделието

През 2023 г. в земеделските стопанства, които отговарят на изискванията за праг в съответствие с приложение II на Регламент (ЕС) 2018/1091 за земеделски дейности, са вложени 136 хил. годишни работни единици (ГРЕ) от семейна, несемейна работна сила и сезонни работници. В земеделието постоянно заетите лица са 191 хил. Относителният дял на семейната неплатена работна ръка е 69%. 28% от управителите на земеделските стопанства са жени. До 45 годишна възраст са 23% от управителите, а 37% са на 65 и повече години.

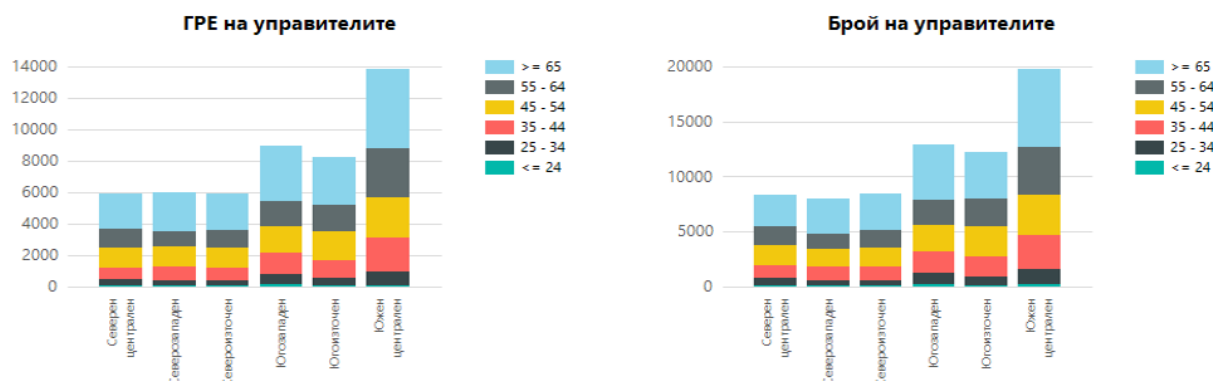
Разпределение на ГРЕ на постоянно заетите лица според размера на ИЗП (ха) и юридическия статут на стопанствата

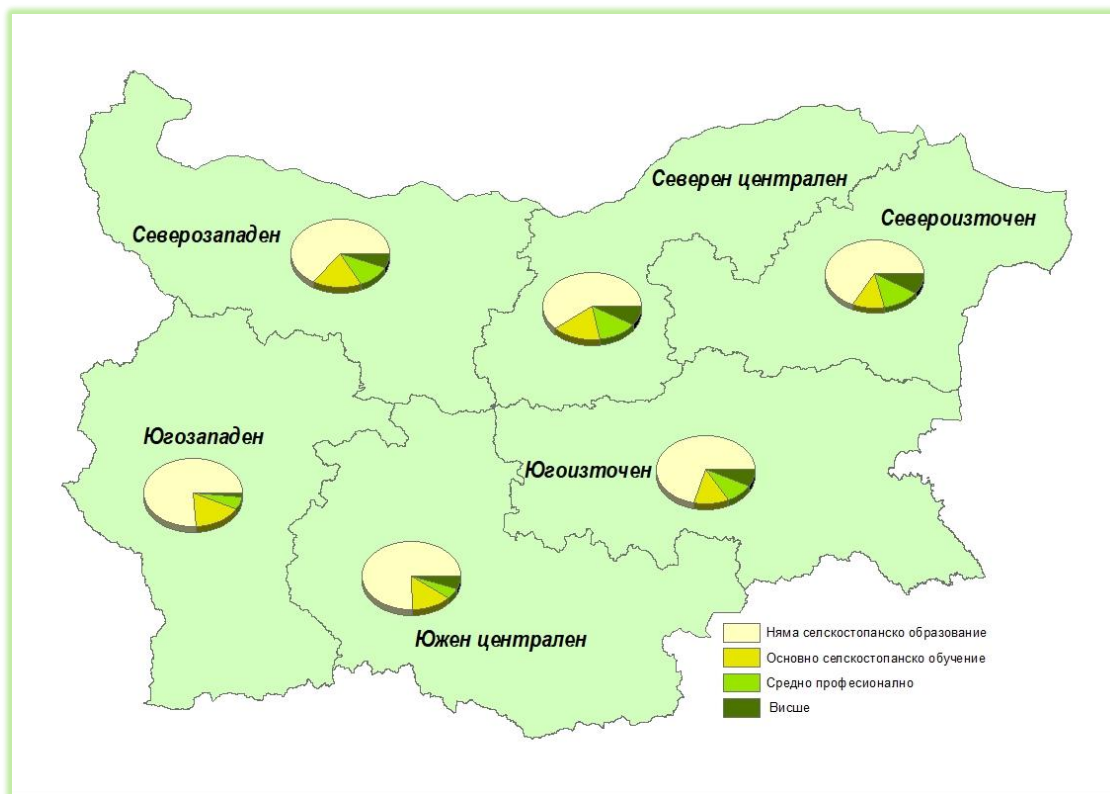
Разпределение на ИЗП (ха) и животинските единици според възрастта на управителите на земеделските стопанства

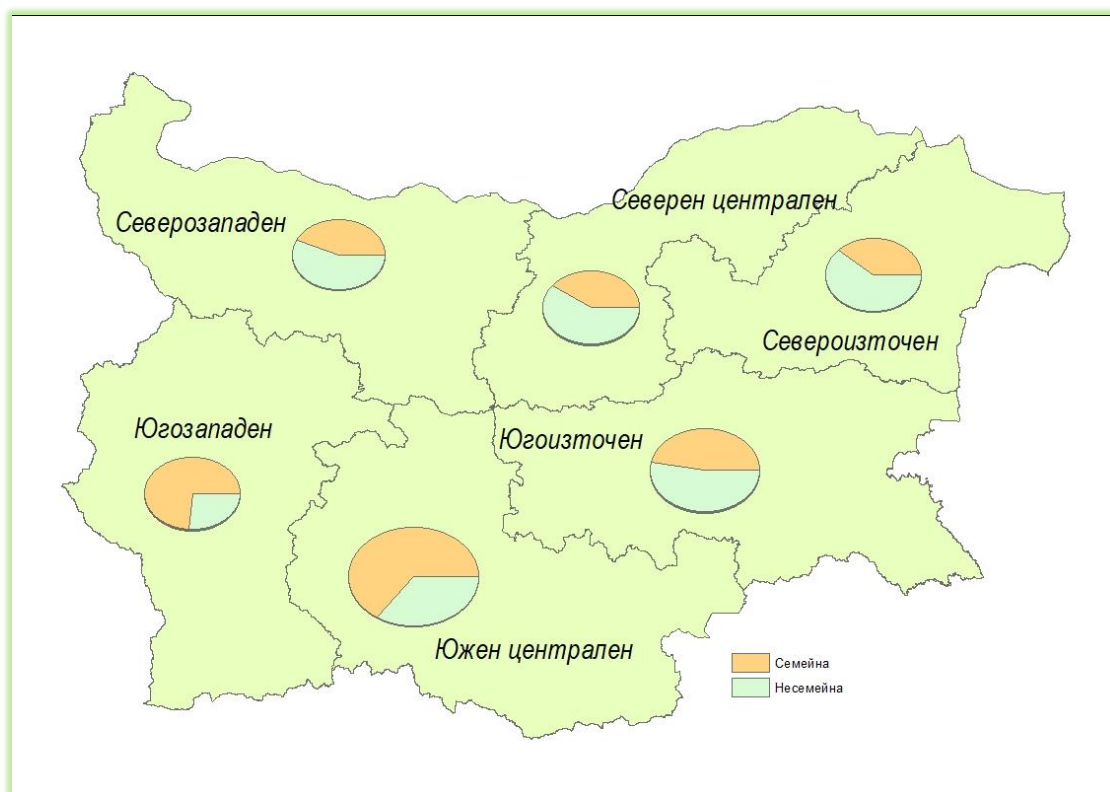
Разпределение на управителите на земеделските стопанства по възраст и статистически райони

Образование на управителите на земеделските стопанства

Разпределение на ГРЕ на постоянно заетите лица

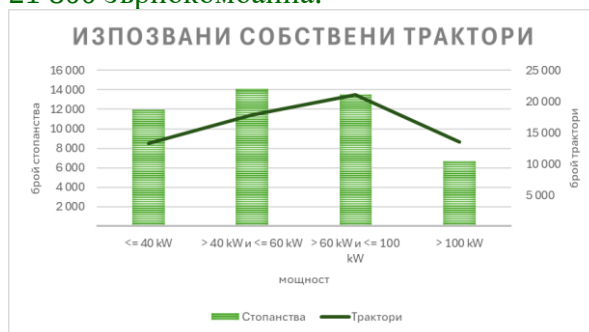
Модулни данни

Напоояване – През стопанската 2022/2023 година 2% от ИЗП на открито е напоявана. Средната ИЗП на открито, напоявана през последните 3 години е 3.5 ха. Най-широко използваният метод за напояване е чрез гравитачно напояване – 49% от напояваната ИЗП, а инсталации за капково напояване има върху 36% от напояваната ИЗП. Най-често стопанствата използват като източник на вода за напояване подпочвени води в стопанството и естествени водоизточници извън стопанството от общата водоснабдителна система. По-голяма част от стопанствата не заплащат за водата за напояване.

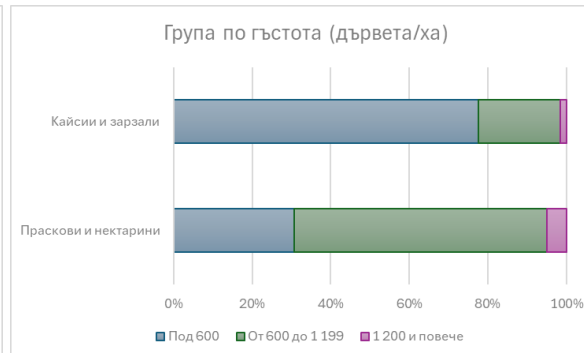
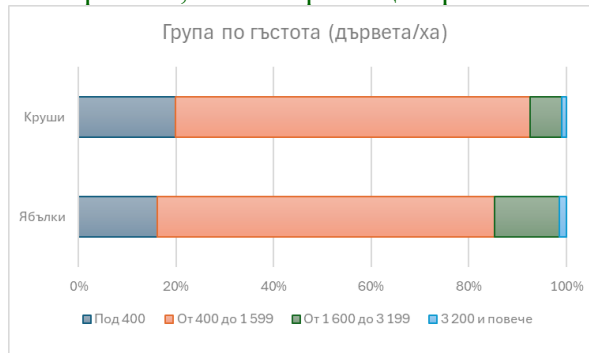
Практики за управление на почвата – Традиционна обработка е използвана при 55% от обработваемата земя на открито (с изкл. на многогодишните култури и зелените угари), а консервационна – при 41%. Почвената покривка през зимата е била с обичайни зимни култури (пшеница, ечемик, тритикале, рапица и др.) при 48% от обработваемата земя на открито, а гола почва след основната култура – при 42%.

Машини и оборудване – Достъп до интернет имат 46% от стопанствата. Стопанствата заявяват, че използват в земеделските дейности около 65 700 собствени трактора, 6 300 зърнокомбайна и над 13 хил. друга механизация за прибиране на реколтата. Съвместно от няколко стопанства се използват над 24 хил. трактора и 21 800 зърнокомбайна.

Овощни градини – На възраст от 5 до 14 г. са 61% от насажденията с ябълки, 65% – с круши, 79% – с праскови и нектарини и 73% – с кайсии. В Южния централен район са 32% от насажденията с ябълки, в Югоизточния – 66% от прасковите и нектарините, а в Северния централен – 76% от кайсиите.

Използвани дефиниции и методологични бележки

Земеделско стопанство – отделна единица както технически, така и икономически, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа в добро земеделско и екологично състояние земеделски земи, които вече не се използват за производствени цели, и други дейности по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕС) 2018/1091. Стопанството трябва да отговаря поне на един от критериите за праг посочени приложение II на Регламент (ЕС) 2018/1091.

Списък на физическите прагове, съгласно Регламент (ЕС) 2018/1091

ПРИЛОЖЕНИЕ II

Позиция	Праг
ИЗП	5 хектара
Обработваема земя	2 хектара
Картофи	0.5 хектара
Пресни зеленчуци и ягоди	0.5 хектара
Ароматни и медицински растения и подправки, цветя и декоративни растения, посевен и посадъчен материал, разсадници	0.2 хектара
Овощни, ягодоплодни, черупкови, цитрусови и други трайни насаждения с изключение на разсадници, лозя и маслини	0.3 хектара
Лозя	0.1 хектара
Маслини	0.3 хектара
Оранжерии	100 m ²
Култивирани гъби	100 m ²
Селскостопански животни	1.7 животински единици

Местоположение на земеделското стопанство – населеното място, в което са разположени основните средства за производство на стопанството, т.е. основните сгради на стопанството (обори, зърнохранилища, складове, хладилна база, машинен парк). Ако стопанството няма сгради, за местоположение се приема населеното място, в което са разположени по-голямата част от неговите земеделски земи – ниви, трайни насаждения и др. според тяхната големина по площ или икономически размер. Като последен критерий е допустимо местоположението на стопанството да е определено по населеното място, където живее стопанина, ако то не е отдалечено на повече от 5 км от земите на стопанството. За стопанствата, които осъществяват дейност на територията на повече от една област, се прилага принципът един ЕГН/Булстат – едно стопанство и за местоположение се определя населеното място, в което са разположени сградите или където площите са най-много или с най-голяма икономическа стойност.

Използвана земеделска площ е площта, използвана от стопанството, независимо от собствеността ѝ – собствена или под наем, аренда или други форми. В ИЗП се включват обработваемата земя, трайните насаждения, семейните градини и постоянно затревените площи. В ИЗП са включени площи за колективна паша на животните (обща земя) – това е земята, която не принадлежи пряко на земеделското стопанство. Тази земя се използва от няколко стопанства. За колективно ползване се използват основно постоянно затревени площи за паша на животните от няколко стопанства. Съгласно указанията на Евростат тази земя е разпределена като постоянно затревени площи на стопанствата, пропорционално на животинските единици на тревопасните животни, отглеждани в тях.

Обработваема земя – това е земеделска земя, редовно обработвана, ежегодно включена в сеитбообращение. Това са площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и площите, заети с ягоди, изкуствени ливади (люцерна, детелина, райграс), хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Животински единици – стандартна единица за измерване, която позволява обединяване на различните категории животни за сравнителни цели. Животинските единици са

определени въз основа на фуражните изисквания за отделните категории животни (приложение I на Регламент (ЕС) 2018/1091 на Европейския парламент и на Съвета).

Животински единици			
Характеристики на животните	Коефициент	Характеристики на животните	Коефициент
<i>Животински единици в съответствие с приложение I на Регламент (ЕС) 2018/1091</i>			
Едър рогат добитък (ЕРД)		Домашни птици	
По-малки от 1 година	0.4	Бройлери	0.007
От 1 до по-малко от 2 години	0.7	Кокошки носачки	0.014
Мъжки, на 2 и повече години	1	<i>Други птици</i>	
Юници и малакини, на 2 и повече години	0.8	Пуйки	0.03
Млечни крави и биволици	1	Патици	0.01
Други крави	0.8	Гъски	0.02
Овце и кози	0.1	Щрауси	0.35
Свине		Други видове птици, неклассифицирани другаде	0.001
Прасенца с живо тегло под 20 кг	0.027	Зайци, женски за разплод	0.02
Свине майки с живо тегло 50 кг и повече	0.5	<i>Други животински единици</i>	
Други свине	0.3	Еднокопитни животни	0.8

Годишни работни единици – Обемът на вложения труд се изчислява в ГРЕ. Този показател не бива да се отъждествява с броя на заетите в земеделието. Съгласно определението на Европейския съюз, 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България е прието, че 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни. В случай, че лицето е работило 1 856 човекочаса или повече, неговият труд се приема за 1 ГРЕ. Ако лицето е работило по-малко от 1 856 човекочаса, неговият труд се изчислява като дял от 1 ГРЕ. Отработените човекодни от сезонните работници се разделят на 232 дни, за да се превърне трудът им в ГРЕ.

Тип земеделие – Стопанствата се групират в девет общи типа, които се подразделят на 22 основни типа и 62 специфични (приложение IV на Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/220 на Комисията, изменен с Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/1975 на Комисията).

Отчетен (референтен) период – Площи – стопанската 2022/2023 година; **Брой на животните** – към 31-ви август 2023 година (ако към 31-ви август 2023 г. в стопанството няма живи животни поради санитарно почистване между две партии или принудително умъртвяване при наличие на огнища на болести или други причини, е отчетен броят на последно отгледаната партида в периода от 1-ви септември 2022 до 31-ви август 2023 г.); **Работна сила** – период от 1-ви септември 2022 г. до 31-ви август 2023 година.

Статистическите райони, цитирани в публикацията, са в съответствие с изискванията на общата класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана в Европейския съюз (NUTS) съгласно Регламент (ЕС) № 31/2011. Районите, които образуват ниво 2 (NUTS 2), са, както следва: **Северозападен** – Видин, Враца, Монтана, Ловеч и Плевен; **Северен централен** – Велико Търново, Габрово, Разград, Русе и Силистра; **Североизточен** – Варна, Добрич, Търговище и Шумен; **Югоизточен** – Бургас, Сливен, Ямбол и Стара Загора; **Югозападен** – Благоевград, Кюстендил, Перник, София (столица) и София област; **Южен централен** – Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян и Хасково.

Публикацията е приключена редакционно на 31.03.2025 г. За повече информация: МЗХ, отдел "Агростатистика"

E-mail: agrostat@mzh.government.bg

Редакция: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Интернет страница на МЗХ- <http://www.mzh.government.bg>